

COVID-19 KÜRESEL SALGINININ GENÇLERİN KARIYER DEĞERLENDİRMELERİ VE DİJİTAL GİRİŞİMCİLİK NİYETLERİNE ETKİSİ: NİCEL BİR ARAŞTIRMA

THE EFFECT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON YOUTH'S CAREER ASSESSMENTS AND DIGITAL ENTREPRENEURIAL INTENTIONS: A QUANTITATIVE RESEARCH

Hale ALAN¹, Hüseyin BOZ²

1. Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Manavgat Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, halealan@akdeniz.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2444-1551>
2. Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Manavgat Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, İşletme Yönetimi Bölümü, hboz@akdeniz.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1191-4097>

Öz

Bu çalışmanın amacı, dünyayı derinden etkileyen ve çalışma ilişkilerinde önemli değişimlere neden olan COVID-19 küresel salgını öncesi ve salgın sürecindeki durumu kıyaslayarak, dijital teknolojilerin öneminin artması ve ön plana çıkmasıyla gençlerin kariyer değerlendirmeleri ve dijital girişimcilik niyetlerindeki değişimleri ortaya koymaktır. Araştırma kapsamındaki veriler, Akdeniz Üniversitesi'nin dört farklı fakültesinde okuyan 407 öğrenciden elde edilmiştir. Araştırma sonuçları COVID-19 öncesi döneme ilişkin gençlerin kariyer değerlendirmelerinin dijital girişimcilik niyetleri ile ilişkili olmadığını, ancak COVID-19 sürecinde kariyer değerlendirmelerinin zayıf da olsa dijital girişimcilik niyetiyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Diğer yandan, gençlerin COVID-19 öncesine ilişkin kariyer değerlendirmeleri ile COVID-19 sürecindeki kariyer değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık görülmezken, dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yapısal eşitlik modellemesi yardımıyla gerçekleştirilen yol analizleri gençlerin COVID-19 öncesine ilişkin ve COVID-19 sürecine ilişkin bireysel kariyer değerlendirmelerinin, onların COVID-19 öncesine ilişkin ve COVID-19 sürecine ilişkin dijital girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığını göstermiştir. Yapılan bu çalışma, gençlerin özellikle COVID-19 öncesine ve COVID-19 sürecine dair algıları ışığında kariyer değerlendirmeleri ve dijital girişimcilik niyetlerini birlikte ele alarak irdelemesi yönüyle özgün bir niteliğe sahiptir. Ayrıca, çalışma kapsamında alanyazına dayalı derlenen, güvenilirlik analizi, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri gerçekleştirilmiş olan "Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeği"nin daha sonra yapılacak çalışmalarda araştırmacılara yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Kariyer Planlama, Kariyer Beklentileri, Kariyer Değerlendirme, Kariyer Farkındalığı, Girişimcilik Niyeti, Dijital Girişimcilik, COVID-19 Küresel Salgını.*

Abstract

The purpose of this study is to compare the situation before and during the COVID-19 global pandemic, which deeply affected the world and caused significant changes in working life, to reveal the career assessment of young people and the changes in digital entrepreneurship intentions with the increase in the importance and prominence of digital technologies. The data within the scope of the research were obtained from 407 students studying at four different faculties of Akdeniz University. The results of the research showed that the career assessment of young people in the pre-COVID-19 period were not related to digital entrepreneurship intentions, but that career assessment during the COVID-19 pandemic were weakly related to digital entrepreneurship intention. On the other hand, while there was no significant difference between the career assessment of young people regarding the pre-COVID-19 period and the career assessment during the COVID-19 pandemic, it was found that there was a significant difference in digital entrepreneurship intentions. Path analysis conducted with the help of structural equation modeling showed that individual career assessments of young people.

Keywords: *Career Planning, Career Expectations, Career Assessment, Career Awareness, Entrepreneurial Intention, Digital Entrepreneurship, COVID-19 Pandemic.*

Makale Türü Article Type
Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Tarihi Application Date
11.09.2020 09.11.2020

Yayına Kabul Tarihi Admission Date
08.02.2022 02.08.2022

DOI
<https://doi.org/10.30798/makuiibf.793606>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

The purpose of this study is to compare the situation before and during the COVID-19 global pandemic, which deeply affected the world and caused significant changes in working life, to reveal the career assessment of young people and the changes in digital entrepreneurship intentions with the increase in the importance and prominence of digital technologies.

Research Questions

Determining the relationship between career planning and career expectations of young people. To determine the attitude between young people's perceived career planning and career prospects and their intention to become a digital entrepreneur, Career planning is to compare the situation of career prospects and digital entrepreneurship intention before and during the pandemic process. To determine whether the dimensions of career assessment of young people and their digital entrepreneurship intentions differ according to demographic variables.

Literature Review

The last of these is the COVID-19 virus pandemic that we are currently experiencing, deeply affecting our lives. The rapid outbreak of the COVID-19 pandemic is creating unprecedented crises that the world grapples with. In addition to its threats to human health and life, this epidemic has a dramatic impact on businesses and industries globally. The evidence suggests that, given its unprecedented nature, unlike a war with a visible enemy, COVID-19 has become not only fighting an invisible and ubiquitous enemy, but also revealing our vulnerability to future virus outbreaks. More importantly, this pandemic has forced us to rethink our social interactions and educational arrangements. According to UNESCO (2020), around 75% of the world's student population has been adversely affected by school closures and education disruptions due to the COVID-19 outbreak. This is the first in history and will have a lasting impact on students, parents and education systems, both globally and locally. The COVID-19 pandemic is a new phenomenon with real impact worldwide. In the past, there were epidemics affecting only certain parts of the world, but this time the virus has spread to every corner of the world. Universities in the world had to switch to 100% distance education. Access to appropriate technology and internet speed is an important problem, reflecting deep inequalities among students who have no access to the internet. In this process, the use of internet technologies and digital applications was more needed. As in all sectors, the importance of digitalization and digital applications in education has been understood by all people.

Methodology

In the research, quantitative research method was preferred and the data were obtained by using the questionnaire technique. All scales in the questionnaires are formed in 5-point Likert form (1 = strongly disagree, 5 = strongly agree). Along with the scales, demographic expressions were also included in the questionnaire form in connection with the purpose of the research. While applying the

questionnaires, the participants were reached with the easy sampling method, one of the non-probabilistic sampling techniques. According to Gürbüz and Şahin (2015), in this method, the researcher / researchers try to collect data from the most easily and accessible participants until they reach the sample size they need. The expressions of the Individual Career Evaluation Scale for Youth were synthesized by the authors from the literature review. The main reason for choosing this is that there is no scale related to the evaluation of careers by young individuals in the literature.

Results and Conclusions

Consequently, it can be said that most of the results of the hypotheses in this study conform to the literature. It is considered that the pre-COVID-19 and COVID-19 process has affected young people's career assessments and their intention to become digital entrepreneurs. Especially the hypothesis 2, which defends that the COVID-19 process is related to the individual career evaluations of young people and the digital entrepreneurship intentions, and the hypothesis 4, which argues that there is a significant difference in the digital entrepreneurship intentions of young people in the pre-COVID-19 period and the COVID-19 process, is an indication that this study has achieved its purpose. Thus, it is thought that this study will be a guide for many future studies by enlightening a problematic from the deep effects of the COVID-19 virus epidemic in our lives.

1. GİRİŞ

Çalışma hayatı ve çalışma ilişkileri başta olmak üzere gençlerin kariyer değerlendirmelerini yaparken etkisinde kaldıkları çok sayıda devrim niteliğinde olay olmuştur. Bunlardan en sonuncusu ve halen içinde yaşadığımız, yaşantımızı derinden etkileyen COVID-19 virüs salgınıdır. Bu süreçte internet teknolojileri ve dijital uygulamaların kullanımına daha fazla ihtiyaç duyulmuştur. Dijitalleşmenin uyulması gereken zorunlu yaptırımları nedeniyle günümüzde tüm ülkeler dijitalleşmeden yoğun şekilde etkilenmektedir. Dijital teknoloji temelli değişimin benimsenmesinde bulut ve mobil teknolojiler, sosyal medya ve büyük veri analizi gibi teknoloji sağlayıcı kavramlarına odaklanılmaktadır. Diğer yandan değişen gereksinimlerle birlikte insan kaynağı ihtiyacından da beklentiler değişmiştir. Bu değişimden en fazla etkilenen kesimin gençler olduğu belirtilmiştir (İPGİR, 2018).

Son yıllarda, ulusal ekonomik gelişmelere katkısı ve toplumun ilgisinin artması nedeniyle girişimcilik önemli bir konu haline gelmiştir. Tüm dünyayı etkisi altına alan küresel salgının girişimcilik niyetini, özellikle gençlerin girişimsel niyetini ve bir girişimci olma yolundaki planlarını etkilediği söylenebilir. Küresel salgın bizi tamamen yeni bir dünya düzeninin içine çekmiştir. İş hayatında şüphesiz artık dijital dönüşüm ertelenemez veya ihmal edilemez hal almıştır. Yaşadığımız dünya genelini ilgilendiren olaylar ve şartlar sonucunda öğrencilerin kariyer seçeneği olarak girişimciliğe ilgisi artmış ve bu artan ilgi birçok araştırmacı tarafından farklı değişkenlerle ilişkilendirilerek araştırılmıştır (Brenner vd., 1991; Kolvereid, 1996; Zellweger vd., 2011; Moraes vd., 2018). Gençlerin kariyer değerlendirmeleri ve dijital girişimcilik niyetlerinde temel olarak etkili olan unsurlar sürekli artarak gelişen istihdam piyasası, değişen iş rolleri, teknolojinin hızlı gelişmesi ve artan eğitim ve bilgiye erişim bedelleri olduğu söylenebilir. Gençler kariyer planlaması yaparken ya da kariyerlerine karar verirken hem ne istediklerini hem de bir kariyerden beklentilerini dengelemek zorundadırlar. Kariyer beklentisi bireyin kendisine bağlı olarak algıyı yönlendirir ve daha çok bireyin dışındaki faktörlerle şekillenir. Kariyer planının ve hedeflerinin beklentileri karşılaması önemlidir. Kariyer farkındalığı bireylerin daha özgüvenli olmalarına ve hızla değişen işgücü piyasalarıyla başa çıkabilmelerine ve ayrıca iş ve yaşam rolleri arasında sağlıklı bir denge sürdürmelerine olanak sağlayacak ve mevcut kariyer durumlarını gözden geçirmeleri için onları teşvik edecektir.

Bu çalışmanın amacı dünya üzerinde ayırt etmeksizin her ülkeyi ve her bireyi derinden etkileyen ve çalışma ilişkilerinde de devrim niteliğinde köklü ve radikal değişimlere neden olan COVID-19 salgını öncesi ve salgın sürecindeki durumu kıyaslayarak gençlerin dijital teknolojilerin önemini artması ve ön plana çıkmasıyla kariyer değerlendirmesi (kariyer planlaması, beklentileri, kariyer farkındalığı ve mevcut kariyer durumları) ile dijital girişimcilik niyetlerindeki değişimleri ortaya çıkarmaktır. Ayrıca, girişimcilik ve girişimciler ülke ekonomilerinin önemli bir parçasıdır. Giderek dijitalleşmenin ve yararlarının öne çıkması haliyle klasik işleyişin ve prosedürlerin şeklini değiştirmiştir. Bu araştırma ile girişimcilik ve dijitalleşme/dijital teknolojiler ile ilgili yazına katkı sağlamak hedeflenmiştir.

2. YAZIN TARAMASI

2.1. Kariyer Değerlendirmesi

Bandura'nın (1986) sosyal bilişsel teorisi üzerine kurulan sosyal bilişsel kariyer teorisi (Lent, Brown ve Hackett, 1994), bireyin akademik ve kariyer seçimlerini ve davranışsal niyetini anlamak için bir çerçeve sunmaktadır. Bandura'nın (1986) kişisel faktörler (öz-yeterlik, beceriler), davranışsal niyet ve çevresel etkiler arasındaki dinamik etkileşimi tanımlayan üçlü karşılıklı nedensellik modelini genişleten kariyer teorisi ayrıca öz-yeterlik, beklenen sonuçlar ve çevresel bağlam bireyin akademik ve kariyer ilgi alanlarını ve hedeflerini birlikte belirlemektedir (Lent vd., 2000).

Kariyer değerlendirme, bireylerin kariyer geçişlerine yardımcı olmak için kullanılabilir (Watson ve McMahon, 2020). Kariyer değerlendirme, kariyer teorisinden uygulamaya bir köprü, teorik yapıları kariyer müdahalelerine ve özellikle testlere ve diğer ölçümlere dâhil ederek operasyonel hale getirme yöntemi olarak görülmüştür (Whitfield vd., 2009). Kariyer gelişimi yazınında çok sayıda kariyer değerlendirme ve ölçümü araştırması mevcut olup, çalışmalarının çoğunun psikoloji dergilerinde yayınlandığı belirtilmektedir. Kariyer değerlendirme için amaçlanan hedef kitleyi belirlemek ve geliştirilecek ölçek için dış geçerlilik kanıtını göz önünde bulunduran yeni ölçekler ya da diğer bir isimle ölçüm metotları geliştirilmesi araştırmacılar için önemli olduğu ve kariyer danışmanlarının bu sonuçları topluma özgü kariyer değerlendirme ihtiyaçlarını gidermek için kullanabilecekleri vurgulanmıştır. Bu duruma örnek olarak klinik tedavi uzmanları lisans öğrencileri için özel bir değerlendirme ölçeği isteyebilir. Kariyer değerlendirme yapılmak istenen her hedef kitle için ayrı ve amacına uygun bir ölçek geliştirilerek kullanılması tavsiye edilmektedir. Kariyer değerlendirme ölçeği geliştirmede yeterince temsil edilmeyen popülasyonların eksikliği gibi endişe yaratan etkenlerin yanı sıra araştırmacılar, danışmanlar ve diğer profesyonellerin geliştirme sırasında kültürel faktörleri hesaba katmaları önemlidir. Lisans öğrencileri için kariyer değerlendirme ölçeği geliştirilmesi, ölçek geliştiricilerinin farklı yaş gruplarının özel ihtiyaçlarını ve endişelerini bilmemeleri veya göz ardı etmelerinden kaynaklı sorunlar olabilir. Bu durumun engellenmesi için ölçüm araçlarının hedef popülasyonu yakından tanıyan, ilgi ve beklentilerinin farkında olan araştırmacılar tarafından geliştirilmesi önerilmektedir (Rottinghaus vd., 2018). Kariyer değerlendirme bireylerin kariyer beklentileri, kariyer seçimi ya da planlamasını, kariyer farkındalığını ve mevcut kariyer durumunu kapsayan geniş bir kavramdır.

Kariyer beklentisi ile kariyer değerlendirmesine giriş yapan bireylerin kariyer beklentilerindeki belirsizlik nedenleri arasında, değişen işgücü piyasası, yüksek vasıflı işgücüne olan talebin artması, daha karmaşık ve uzun süreli kariyer planlamasının belirsizlik yaratması ve okul ve iş arasında bağlantıların olmaması yani eğitim alınan alanda iş ve istihdam olanaklarının olmaması gibi nedenler gelmektedir. Vasconcellos'un (2015) tanımına göre kariyer beklentisi çalışanların gelecekteki profesyonel gelişimleri ve mevcut organizasyon içindeki gelişimsel yollarına ilişkin beklentilerini ifade etmektedir. OECD

(2019) raporuna göre son yirmi yılda iş dünyasında meydana gelen büyük değişikliklerin, gençlerin kariyer beklentileri üzerinde çok az etki yarattığı, olan etkinin de birkaç meslek üzerinde yoğunlaşmış olduğu belirtilmiştir. Sosyal medya döneminden önceki dönemlerde ve işyerlerinde yapay zekâ teknolojilerinin yaygınlaşmasına kadar gençlerin hayallerinde 19. ve 20. yüzyılda ilgi gören mesleklerden (doktorluk, öğretmenlik, avukatlık, veterinerlik, işletme yöneticiliği ya da polis memurluğu) birine sahip olmak vardı. Aynı zamanda erkeklerin %47'si ve kızların %53'ü 30 yaşına gelene kadar sadece 10 popüler işten birinde çalışmak istemektedirler (OECD, 2019).

Kariyer seçimi veya planlaması, sadece çalışma yılları boyunca devam etmekle kalmayan, aynı zamanda bir mesleği olan ya da hâlihazırda çalışan sürekli ve uzun vadeli bir süreç olarak algılanmalıdır (Sultana, 2012). Çevre tarafından zorunlu tutulan gereksinimler ve iç motivasyon, bir kişinin kendisinin belirlenmesi veya mesleğin hedeflenen bir seçiminin bilinçli bir algısı ve mesleki faaliyetlerde kendi yeteneklerinin objektif değerlendirilmesi, kariyer belirlenmesi ile önceden belirlenir. Yüksek kariyer beklentileri yetişkinlikte eğitim başarısı, mesleki saygınlık ve ücret kazanımları ile yakından ilişkili olacaktır.

Kariyer farkındalığı, insanların daha özgüvenli olmalarına ve hızla değişen işgücü piyasalarıyla başa çıkabilmelerine ve ayrıca iş ve yaşam rolleri arasında sağlıklı bir denge sürdürmelerine olanak tanıyan temel bir yaşam becerisidir (Oesch ve Bower, 2009). Kariyer farkındalığını geliştirerek öğrenciler kariyerlerini planlamada aktif bir rol oynayabilirler. Kariyer planlamasının kendisi, öğrencilerin nelerde iyi olduklarını belirlemelerine yardımcı olan bir kendini keşfetme sürecidir; becerilerinin, yeteneklerinin ve ilgi alanlarının işe nasıl dönüştüğünü anlamak ve mevcut iş piyasasında çalışmalarını için ihtiyaç duydukları eğitim ve öğretimi bulabilirler. Bu kariyer bilinci müfredatı, öğrencilere kariyer hedefleri belirlemelerine, hedeflerine ulaşmak için ihtiyaç duydukları eğitim hizmetlerini sağlamalarına ve değişen ekonomide başarılı olmalarına yardımcı olan bir süreç boyunca rehberlik edecektir.

2.2. Girişimcilik ve Dijital Girişimcilik Niyeti

Girişimcilik niyeti girişimcilik sürecinin ilk ve en önemli aşamasıdır (Krueger, 1993). Girişimci insanlar, yeni fikirler üreten ve topluma faydalı yeni bir şey yaratmanın yollarını bulan mucitlerdir (Bygrave ve Hofer, 1991). Bu bireyler sadece etrafına bakıp problemleri görmekle kalmaz, bununla birlikte girişim fırsatlarını görürler. Bu kişiler, kişisel hedeflerine ulaşmak için uzun ve sıkı çalışmaya istekli olan başarılı, planlamayı seven ve bir şeyler yapmaya kendilerini adanmış özelliklerine sahiptirler. Krueger (1993) girişimcilik niyetini yeni bir iş kurmak için davranışta bulunma olarak tanımlamıştır. Thompson (2009) girişimcilik niyetini farklı araştırmacıların tanımlarından da yola çıkarak, kariyer yönelimi, mesleki özelemler ve işletme sahibi olma arzusu gibi birbiriyle ilişkili ancak birbirinden farklı nedenlere sahip kavramlar olarak tanımlamıştır. Girişimcilik niyeti bir kişinin dikkatini, deneyimini, eylemlerini, hedef belirleme, iletişim, bağlılık, organizasyon ve diğer emeklerini girişimci davranışın

yürürlüğe girmesine yönlendiren zihin durumudur (Fini vd., 2012). Girişimcilik niyeti, bireyi doğrudan yeni bir girişim kurmaya yol açan bilişsel süreçlerle bağlantılı bileşenleri kapsamaktadır (Krueger vd., 2000). Bu nedenle, girişimcilik niyeti son yıllarda önemli bir fenomen olarak görülmekte ve araştırmacılar davranışları ve girişimci niyetleri inceleyen bilişsel modeller geliştirmeye yönelmektedirler.

Girişimcilik niyetinin girişimcilik çabalarını artıracak ya da teşvik edeceğini öne süren Planlı Davranış Teorisi ilk kez Fishbein ve Ajzen (1974) tarafından geliştirilen bir teoridir. İlk çalışmalarında Fishbein ve Ajzen teoriyi Rasyonel Eylem Teorisi olarak adlandırmış olsa da planlanmış davranışları etkin olması nedeniyle Planlı Davranış Teorisi (PDT) olarak teorinin adı değişmiştir. Bu teori, belirli davranışları sergileme kararlarının belirli bir hedefe yönelik rasyonel süreçlerin sonucu olduğunu ve düşünme dizilerini takip ettiğini belirtir (Baron ve Byrne, 2004). PDT girişimcilik motivasyonu ve niyetinin arkasında üç faktör olduğunu öne sürmektedir. 1) Girişimciliğe karşı tutumlar yeni bir işletme yaratmakla ilişkili pozitif değerlemeyi ifade eder (Çalışmada bu, dijital teknolojiye dayalı bir iş kurmanın değerlemesini sunmak için kullanılmıştır). (2) Öznel normlar bir girişimcinin sosyal çevreden algıladığı baskıyı ve önemli bireylerden aldığı onayı ifade eder. (Çalışmada bu, dijital bir işe girmeyi ifade eder). (3) Algılanan davranışsal kontrol bireyin girişimci olmasının ne kadar zor veya kolay olduğunu ifade eder (Çalışmada bu öğrencilerin dijital girişimci olma niyetlerini nasıl etkilediğini ölçmek için kullanılmıştır).

Dijital ekonomi, yeni iş modellerine duyulan ihtiyacın gerçek olduğu yeni bir sistem olarak görülmektedir (Hafezieh vd., 2011). Girişimcilik ve dijital teknolojilerin kullanım zorunluğu arasındaki yakın ilişki, yeni bir girişim başlatmak için gereken süreçlerin çoğunu yürütmek için dijital teknolojileri ve interneti kullanan “dijital girişimci” isminde yeni bir girişimci türüne yol açmıştır (Giones ve Brem, 2017). Ancak, dijital alanda girişimciliği açıklamak için diğer faktörler de dikkate alınmalıdır. Sambamurthy ve diğerleri (2003) kişinin neden dijital alanda girişimciliğe başlayacağını açıklayabilecek girişimci eylemi ilk unsur olarak tanımlamıştır. Girişimci eylemin ilk adımı dijital girişimcilik niyeti ile başlamaktadır ve bu niyet dijital alanda iş kurmak ve işletmek, internet ve diğer sanal ağların yardımıyla bir tür elektronik ticaretin yapılması isteğiyle ilgilidir. Santana’ya (2017) göre dijital girişimcilik, dijital teknolojiler aracılığıyla ekonomik ve sosyal değer yaratan tüm yeni işletmeleri ve eskiden var olan şirketleri kapsamaktadır. Dijital teknoloji odaklı girişimcilik verilerin işlenmesi ve dağıtımı için bilgisayar sistemlerinin, yazılımların ve ağların geliştirilmesi, bakımı ve kullanımını kapsamaktadır. Dijital girişimcilik, dijital teknolojilerin yoğun olarak kullanılması ile birlikte, bilginin depolanmasına izin veren donanım, yazılım ve ağ bileşenlerinin entegre olarak kullanılmasını ilaveten veri, bilgi ve enformasyonun karşılıklı iletişimini ve iş birliğini destekleyici sistemlerden oluşmaktadır. Dijital girişimcilik süreci, yazılım geliştirme bilgi sistemlerine dayanmakta olup, iş modellerinin kavramsallaştırılması ve stratejinin formüle edilmesi yönetimde yer alırken, yeni girişimler oluşturmak girişimciliğe dayanmaktadır. Dijital girişimcilik üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, girişimcilikle

ilgili tanım ya da bütünüleyici kavramları incelemiştir. Dijital girişimcilerin veya niyetlerinin öncülleri üzerinde neredeyse hiçbir çalışma yapılmamıştır. Yeni dijital ekonomi, birçok girişimcinin elektronik ticaret modellerine dayalı farklı iş alanlarında yeni girişimleri yaratması için olağanüstü fırsatlar sunmaktadır (Turban vd., 2008). Dijital girişimcilik ile geleneksel girişimcilik arasında büyük farklar vardır. Dijital bir girişimi başarmak için daha fazla bilgi ve çalışma gerekmektedir (Wee vd., 1994).

Dijital girişimcilik niyetini özellikle de üniversite gençliği bağlamında düşündüğümüzde, sahip olduğumuz geleneksel eğitim ile uzlaşmadığını söyleyebiliriz. Bilim ve teknoloji, insanların ileri teknolojiler üretmesine giderek daha fazla izin vermesi, dijital teknoloji odaklı bilgi toplumunun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Artık yüksek düzeyde dijitalleştirilmiş ve bilgi teknolojileri odaklı iş dünyasında girişimcilik niyetinini derin bir etkiye sahip olması beklenmektedir. İşletmelerin dijital ekonomiye geçişi ve teknoloji odaklı uygulamalara bağımlılığı nedeniyle girişimcilik dijital girişimciliğe dönüşmüş ve bu yönde girişimcilik yönelimleri artmıştır (Zenebe vd., 2018). Dijital girişimciler müşteriler, ortaklar ve tedarikçilerle ilişkileri sürdürmek için sanal teknolojileri kullanır. Bu ilişkiler ürünlerde, hizmetlerde ve süreçlerde (örneğin pazarlama) yenilik yapmak için kullanılır. Sanal teknolojiler ile zenginleşmiş sosyal medya uygulamaları son zamanlarda gençlerin ilgi odağı haline gelmiştir ve bu imkânları kullanarak dijital platformlarda girişimlerde bulunan gençlerin sayısının her geçen gün arttığı söylenebilir. Bununla birlikte dijital girişimciler genç, eğitilmiş ve kendileri için çalışmayı tercih etme eğilimindedir. Girişimci olmak ile ilgili kariyer niyetinin önemli olduğu belirtilmiştir (Bird, 1998).

2.3. Kariyer Değerlendirme ile Dijital Girişimcilik Niyetindeki Değişim Nedeni Olarak COVID-19 Küresel Salgını

Tarihsel gelişim süreci içinde hem erkekler hem de kadınlar için kariyer sürecini değiştiren birçok devrim niteliğinde olay yaşanmıştır. Ücretler, istihdam oranları ve genel işgücü zaman içinde çeşitli etkenlerden etkilenmiştir. Tarihte Sanayi Devrimi ve Büyük Buhran gibi olaylar işgücündeki faktörleri değiştirmiştir. Sanayi Devrimi, fabrikalarda üretilen ürün sayısının artmasıyla yaşam tarzını iyileştirmiştir. 1929 tarihli Borsa Çöküşü en büyük ekonomik krizlerinden birine yol açmış ve Büyük Buhran'ı tetikleyerek Amerika başta olmak üzere birçok gelişmiş ülkede, tarihinin en yüksek işsizlik oranlarına neden olmuştur.

Son yıllarda hem kadınlar hem de erkekler için kariyer hedefleri değişmiştir. Günümüzde işler daha çeşitlidir ve birçok iş bir alandan diğerine kaymıştır. 1980'lerde, daha hızlı teknoloji sağlayan bilgisayarlar ve diğer elektronik ekipmanların gelişimi çalışma şeklini de değiştirmiştir. Bilgisayarlar dosyaların nasıl depolandığını, bilgilerin nasıl saklandığını değiştirmiş ve aynı zamanda çalışma sürecini de hızlandırmıştır. 1990'larda ABD durgunluktan çıkmış ve yüksek ücretli grupların iş büyümesi düşük ücretli gruplardan daha hızlı gelişmiştir (Ilg ve Haugen, 2000). Gayrimenkul, sigorta ve hizmet gelirleri diğer sektörlerden daha fazla artmıştır. Mavi yakalı meslekler, bu on yılda istihdamda diğer istihdam sektörlerinden daha yüksek bir artışa sahiptir (Ilg ve Haugen, 2000). İşlerin çeşitlenmesi, işgücünde

daha fazla iş fırsatı yaratan olası genişlemelere yol açarak bazı alanların ekonomisindeki büyüme genç popülasyonu bu alanlara çekebilir. Aileler, öğretmenler, inançlar gibi bir gencin hayatındaki herhangi bir rol modeli bir genç insanın gelecekte beklenenlerini etkileyebilir.

Çalışma hayatını ve çalışma ilişkileri başta olmak üzere gençlerin kariyer değerlendirmelerini değiştiren olaylardan en sonuncusu ve halen içinde yaşadığımız, yaşantımızı derinden etkileyen COVID-19 virüs salgınıdır. COVID-19 salgınının hızlı patlak vermesi, dünyanın boğuştuğu benzeri görülmemiş krizler doğurmaktadır. İnsan sağlığı ve yaşamına yönelik tehditlerine ek olarak, bu salgın küresel olarak işletmeler ve endüstriler üzerinde dramatik bir etkiye sahiptir. Daha da önemlisi, bu salgın sosyal etkileşimlerimizi ve eğitim düzenlemelerimizi yeniden düşünmeye zorlamıştır. UNESCO'ya (2020) göre, dünyadaki öğrenci nüfusunun yaklaşık %75'i COVID-19 salgını nedeniyle okul kapanmasından ve eğitim aksamalarından olumsuz şekilde etkilenmiştir. Bu tarihte bir ilktir ve hem küresel hem de yerel olmak üzere öğrenciler, ebeveynler ve eğitim sistemleri üzerinde kalıcı bir etkisi olacaktır. COVID-19 salgını, dünya çapında gerçekten etkisi olan yeni bir olgudur. Geçmişte, yalnızca dünyanın belirli bölgelerini etkileyen salgınlar vardı, ancak bu sefer virüs dünyanın her köşesine yayılmıştır. Buna bağlı olarak, üniversiteler tamamen uzaktan öğretime geçmek zorunda kalmıştır. Uygun teknolojiye ve internet hızına erişim hatta internete hiç erişimi olmayan öğrenciler arasındaki derin eşitsizlikleri yansıtan önemli bir sorundur. Bu süreçte internet teknolojileri ve dijital uygulamaların kullanımına daha fazla ihtiyaç duyulmuştur. Tüm sektörlerde olduğu gibi eğitimde de dijitalleşme ve dijital uygulamaların önemi tüm insanlar tarafından anlaşılmıştır.

Alanyazındaki değerlendirmeler ışığında, yapılan bu çalışmada aşağıda sırasıyla yer verilen araştırma hipotezleri test edilmektedir. Araştırma hipotezleri;

Hipotez 1: COVID-19 öncesinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri dijital girişimcilik niyetleri ile ilişkilidir.

Hipotez 2: COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri dijital girişimcilik niyetleri ile ilişkilidir.

Hipotez 3: COVID-19 öncesi dönem ile COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.

Hipotez 4: COVID-19 öncesi dönem ile COVID-19 sürecinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.

Hipotez 5: COVID-19 öncesi dönemde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri dijital girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.

Hipotez 6: COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri dijital girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.

Hipotez 7: Gençlerin COVID-19 öncesi dönemdeki bireysel kariyer değerlendirmeleri, COVID-19 sürecindeki dijital girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.

Hipotez 8: Demografik değişkenler açısından COVID-19 öncesi dönemde ve COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.

Hipotez 9: Demografik değişkenler açısından COVID-19 öncesi dönemde ve COVID-19 sürecinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Örneklem

Araştırmanın evreni, Akdeniz Üniversitesi'nde araştırma konusuna yönelik e-ticaret, e-işletmecilik ve e-pazarlama gibi dersleri almış, üniversite bünyesinde farklı dört fakültede bulunan, Yönetim Bilişim Sistemleri/İşletme Enformatiği, İşletme, Uluslararası Ticaret ve Lojistik ve Uluslararası İşletmecilik ve Ticaret bölümlerinde öğrenim gören yaklaşık üç bin öğrenciden oluşmaktadır. Anketlerin 300 adedi çevrimiçi olarak öğrenci mail ve sosyal medya gruplarına anket erişim bağlantısı gönderilerek toplanırken, 150 adet anket elden toplanmıştır. 43 adet anket eksik ve hatalı doldurulduğu için geçersiz sayılmış, veri analizleri 407 öğrenciden toplanan sağlıklı veri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Veriler COVID-19 sürecinde, 1 Mart 2020 – 31 Temmuz 2020 tarihleri arasında toplanmıştır.

Ankete katılan öğrencilerin cinsiyet açısından yaklaşık olarak yakın değerlerde dağıldığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin %46,7'si (190 kişi) erkek, %53,3'ü (217 kişi) ise kadındır. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%95,8'ine karşılık gelen 390 kişi) 18-24 yaş aralığında iken, sadece %4,2'sine karşılık gelen 17 kişi 25 yaş ve üstüdür. Ankete katılan tüm öğrenciler Akdeniz Üniversitesi'nde eğitim görmekte olup; %37,6'sı (153 kişi) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde, %33,2'si (135 kişi) Uygulamalı Bilimler Fakültesi'nde, %17,7'si (72 kişi) Serik İşletme Fakültesi'nde ve %11,5'i (47 kişi) Manavgat Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi'nde okumaktadır. Öğrencilerin %33,9'u (138 kişi) İşletme, %25,6'sı (104 kişi) Yönetim Bilişim Sistemleri/İşletme Enformatiği, %22,9'u (93 kişi) Uluslararası Ticaret ve Lojistik ve %17,7'si (72 kişi) Uluslararası İşletmecilik ve Ticaret bölümünde eğitimlerini sürdürmektedir. Öğrencilerin %59,5'i iş deneyimi olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin %28,7'si bilgisayarı ve buna dayalı dijital teknolojileri 0-1 yıldır kullandıklarını belirtirken, %17,9'u 2-4 yıldır, %19,4'ü 5-7 yıldır, %23,6'sı 8-10 yıldır ve %10,3'ü 11 yıl ya da daha fazla zamandır kullandıklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%74'üne karşılık gelen 301 kişi) ailesinde dijital girişimci birisinin olmadığını belirtmiştir.

3.2. Etik İzin

Bu araştırmanın Etik izni Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan alınmıştır (Toplantı tarihi:02.07.2020-158 sayılı karar).

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada nicel araştırma yöntemi tercih edilmiş ve veriler anket tekniğinden yararlanılarak elde edilmiştir. Anketlerde yer alan tüm ölçekler 5'li Likert şeklinde (1= kesinlikle katılmıyorum, 5= kesinlikle katılıyorum) oluşturulmuştur. Ölçeklerle birlikte anket formunda araştırmanın amacı ile bağlantılı olacak şekilde demografik ifadeler de yer verilmiştir. Anketler uygulanırken olasılıklı olmayan örnekleme tekniklerinden kolayda örnekleme yöntemiyle katılımcılara ulaşılmıştır. Gürbüz ve Şahin (2015)'e göre, bu yöntemde araştırmacı/araştırmacılar gereksinim duyduğu büyüklükte örnekleme ulaşmaya kadar en kolay ve ulaşılabilir katılımcılardan veri toplamaya gayret göstermektedir.

Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeği'nin ifadeleri yazarlar tarafından alan yazın taramasından sentezlenerek oluşturulmuştur. Bunun tercih edilmesinde ana gerekçe, alanyazında genç bireylerin kariyerler değerlendirmeleriyle ilgili bir ölçeğe rastlanmamış olmasıdır. İçsel unsurların öne çıktığı kariyer planlaması ve dışsal unsurların etkin olduğu kariyer beklentisi anketlerinde sorular gençlerin ruhsal durumlarını temel alarak kendi ilgi, istek ve amaçlarının peşinde olmalarını ifade eden kariyer planlaması (Ünal vd., 2018) ve daha çok bireyin dış çevresinde gelişen olaylardan ve bireyi etkileyen dış aktörlerin (çevresel faktörler) baskın olduğunu gösteren kariyer beklentileri (Kong vd., 2015) sorularından oluşmaktadır. Kariyer farkındalığı boyutunu oluşturan sorular gençlerin daha özgüvenli olmalarına ve hızla değişen işgücü piyasalarıyla başa çıkabilmelerine ve ayrıca iş ve yaşam rolleri arasında sağlıklı bir denge sürdürmelerine olanak tanıyan becerilerini (Oesch ve Bower, 2009) ölçmekte olup mevcut kariyer durumu ile ilgili sorularla da ölçeğin dördüncü boyutu oluşmuştur. Bu dış etkenler dünya genelindeki gelişmeler, çalışma şartlarındaki baskı oluşturan değişimler, teknolojik zorunluluklar ve çoğunluğun tercih ve taleplerinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Tablo 1'de bu çalışmada geliştirilen "Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeği" ni oluşturan her ifadenin hangi araştırmalardan uyarlandığını göstermektedir. Bu ölçekte toplam 15 ifade yer almaktadır.

Dijital girişimcilik niyeti ölçeği, Karimi vd. (2012), Linan vd. (2013) ve Younis'in (2018) kullandığı, Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilmiş olan 6 maddeden ve tek boyuttan oluşan, Şeşen ve Basım (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış halinden dijitalleşme terimi sorulara uyarlanarak kullanılmıştır. Bu anketin tercih edilme ve dijitalleşme terimini ekleyerek kullanılması sebebi bu anketin Planlı Davranış Teorisi yönlerini ölçmesi ve gerekli güvenilirlik ve geçerliliğe sahip olmasıdır.

Tablo 1. Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeği

No	İfade	Kaynak
1	Okulda öğrendiklerim kariyerim için faydalı olacaktır.	Buyruk (2009)
2	Okulda öğretilenlerin sektörün beklentilerini karşılayacağını düşünüyorum.	Buyruk (2009)
3	Eğitimi aldığım alan dışında teknoloji odaklı bir kariyer planlamayı düşünüyorum.	Buyruk (2009) ve Ilgaz (2011)
4	Kariyer planım dünya olaylarından etkilenir.	Pemberton, C. (1995)'den uyarlanmıştır.
5	Teknoloji odaklı işlerde yüksek ücret kazanacağımı düşünüyorum.	Yazarlara aittir.
6	İşimde devamlı teknoloji ve dijitalleşme odaklı eğitim ve bilgi edinmek için çabalarım.	Pemberton, C. (1995)'den uyarlanmıştır.
7	Hem evden hem de ofisten çalışabileceğim esnek çalışma saatleri olan bir işimin olmasını isterim.	Pemberton, C. (1995)'den uyarlanmıştır.
8	Yazılı yönerge ya da kuralların yerine durum ve şartlara göre prosedürlerin ve inovasyonların uygulanacağı bir iş istiyorum.	Pemberton, C. (1995)'den uyarlanmıştır.
9	Okuduğum bölümden memnunum.	Buyruk (2009)
10	Mesleğim ile ilgili hizmet veren kuruluşlar hakkında yeterince bilgi sahibiyim.	Buyruk (2009)
11	Eğitimi tamamladıktan sonra yapacağım işin beni tatmin edeceğine inanıyorum.	Buyruk (2009) ve Ilgaz (2011)
12	Önümdeki yıllar için kariyer planım bellidir.	Buyruk (2009)
13	Mesleğimin geleceği ile ilgili olumlu hislere sahibim.	Buyruk (2009) ve Ilgaz (2011)
14	Uzun çalışma saatleri gerektiren temel işler yerine etkinlik ve performans odaklı işler yapmak istiyorum.	Yazarlara aittir.
15	Sık sık yurt dışı iş seyahati gerektiren bir işte çalışmak istiyorum.	Yazarlara aittir.

Anket formu tasarlanırken aynı öğrencinin hem COVID-19 öncesindeki düşüncelerini, hem de COVID-19 sürecindeki düşüncelerini yansıtmaya olanak verecek biçimde bir yol izlenmiştir. Oluşturulan formda yer alan ölçekler aynı ifadelerle iki farklı dönem için katılımcılara uygulanmıştır. Bu şekilde bir uygulamaya gidilerek değişkenler ve ilişkileri özelinde COVID-19'un yol açtığı farklılıkların belirlenmesi amaçlanmıştır.

3.4. İstatistikî İşlemler

Araştırmanın veri analizleri IBM SPSS 23.0 ve IBM SPSS AMOS 24.0 paket programları yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerde yer alan ifadelerin normallik varsayımını sağladığı tespit edilmiştir. Normallik varsayımının sağlanması ile ilgili ifadelerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine bakılmış ve bu değerlerin +/- 2,00 aralığında yer aldığı görülmüştür. George ve Mallery'e (2010) göre, sözü edilen değerlerin +/- 1,00 aralığında olması en arzu edilen durum olmakla birlikte, değerlerin +/- 2,00 olması durumunda da normallik varsayımının karşılandığı söylenebilmektedir. Araştırmada ölçekler için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), güvenilirlik analizi ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Araştırma hipotezlerinin

test edilmesinde IBM SPSS 23.0 yardımıyla korelasyon analizleri, bağımlı örneklem t testi, bağımsız örneklem t testi ve One Way ANOVA gerçekleştirilmiş, IBM SPSS AMOS 24.0 yardımı ile yol analizleri gerçekleştirilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Kullanılan Ölçeklerin Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri

Araştırmada yararlanılan Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeği ile Dijital Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin öncelikle açıklayıcı faktör analizleri (AFA) ve ölçeklerden elde edilen faktörlerin iç tutarlılıklarını belirlemek amacıyla güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Sözü edilen analizler için IBM SPSS 23.0 paket programından yararlanılmıştır. Sonraki aşamada, ilgili ölçekler için IBM SPSS AMOS 24.0 yardımıyla doğrulayıcı faktör analizleri (DFA) gerçekleştirilmiş ve yapı güvenilirliği (CR) ve ortalama açıklanan varyans (AVE) değerleri hesaplanmıştır. AFA gençlerden toplanan COVID-19 öncesine dair değerlendirmeleri içeren veriler üzerinden, DFA ise, hem COVID-19 öncesine dair değerlendirmeleri içeren veriler üzerinden, hem de COVID-19 sürecine dair değerlendirmeleri barındıran veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırmada istatistiksel analizlerin anlamlılık düzeyi 0,05 olarak değerlendirilmiştir.

4.2. Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi, Güvenilirlik Analizi ve Doğrulayıcı Faktör Analizi

Toplam 15 ifadeden meydana gelen derleme bir ölçek olan Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeği'nin yapı geçerliliğini tespit etmek amacıyla Temel Bileşenler Yöntemi (Principal Component Analysis) ve Varimax Döndürme Yöntemi kullanılarak gençlerin COVID-19 öncesi döneme dair değerlendirmelerini içeren veriler üzerinde AFA gerçekleştirilmiştir. Eldeki veri setinin faktör analizine uygunluğunu test edebilmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve Bartlett Küresellik Testi (Bartlett's Test of Sphericity) gerçekleştirilmiştir. KMO değeri 0,50'den fazla ve Bartlett değeri de 0,05 önem derecesinde anlamlı bulunduğundan veri seti faktör analizine uygun görülmüştür (KMO=0,657; χ^2 Bartlett test (105)=1782, p=0,000).

Yapılan AFA sonucunda, ilk aşamada özdeğerler göz önünde tutularak, özdeğeri 1'in üzerinde kalan 5 faktör elde edilmiştir. Yapılan analizde ifadelerin bir faktördeki yük değerlerinin en az 0,30 olmasına ve iki faktörde birbirine yakın faktör yükleri alan ifadeler için faktör yükleri arasında en az 0,10 faktör yükü fark olmasına özen gösterilmiştir (Büyüköztürk, 2007). Bu durum gözetilerek faktör dağılımlarına bakıldığında, ölçekte yer alan PCICA10 ("Mesleğim ile ilgili hizmet veren kuruluşlar hakkında yeterince bilgi sahibiyim"), PCICA12 ("Önümdeki yıllar için kariyer planım bellidir") ve PCICA15 ("Sık sık yurt dışı iş seyahati gerektiren bir işte çalışmak istiyorum") ifadeleri analizden çıkartılmak durumunda kalmış ve kalan 12 ifade için faktör analizi yeniden gerçekleştirilmiştir. Son durumda, özdeğeri 1'in üzerinde olan 4 faktör elde edilmiştir. Bu 4 faktör toplam varyansın

%64,857'sini açıklamaktadır. Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeği'nden elde edilen 4 faktör sırasıyla; kariyer beklentisi, kariyer planlaması, kariyer farkındalığı ve kariyer durumu şeklinde isimlendirilmiştir. Bahsi geçen faktörlerde yer alan ifadelerin neler olduğu ve faktör yükleri Tablo 2'de görülmektedir.

Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeği'nin faktörlerinin ayrı ayrı ve ölçeğin genelinin toplamda güvenilirlik düzeyleri Cronbach α (Cronbach's Alpha) yardımıyla araştırılmıştır. Tablo 2'den anlaşılacağı üzere, analizler ana ölçeğin ve her bir faktörün güvenilirliklerinin kabul edilebilir düzeyde gerçekleştiğini göstermektedir. 4 ifadeden oluşan kariyer beklentisi boyutunun güvenilirliği 0,706; 3 ifadeden oluşan kariyer planlaması boyutunun güvenilirliği 0,776; 3 ifadeden oluşan kariyer farkındalığı boyutunun güvenilirliği 0,604 ve 2 ifadeden oluşan kariyer durumu boyutunun güvenilirliği 0,678 olarak bulunmuştur. Ölçeğin 12 ifadeden oluşan bütünü güvenilirlik analizine tabi tutulduğunda Cronbach α değeri 0,655 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeğinin son haliyle güvenilir bir ölçek olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 2. Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi ve Güvenilirlik Analizi

Faktör Adı	İfade	Faktör Yükleri	Güvenilirlik (Cronbach α)
Kariyer Beklentisi	Eğitimini aldığım alan dışında teknoloji odaklı bir kariyer planlamayı düşünüyorum.	0,642	0,706
	Teknoloji odaklı işlerde yüksek ücret kazanacağımı düşünüyorum.	0,718	
	İşimde devamlı teknoloji ve dijitalleşme odaklı eğitim ve bilgi edinmek için çabalarım.	0,678	
	Hem evden hem de ofisten çalışabileceğim, esnek çalışma saatleri olan bir işimin olmasını isterim.	0,785	
Kariyer Planlaması	Okuduğum bölümden memnunum.	0,764	0,776
	Eğitimimi tamamladıktan sonra yapacağım işin beni tatmin edeceğine inanıyorum.	0,814	
	Mesleğimin geleceği ile ilgili olumlu hislere sahibim.	0,818	
Kariyer Farkındalığı	Kariyer planım dünya olaylarından etkilenir.	0,589	0,604
	Yazılı yönerge ya da kuralların yerine durum ve şartlara göre prosedürlerin ve inovasyonların uygulanacağı bir iş istiyorum.	0,786	
	Uzun çalışma saatleri gerektiren temel işler yerine etkinlik ve performans odaklı işler yapmak istiyorum.	0,834	
Kariyer Durumu	Okulda öğrendiklerim kariyerim için faydalı olacaktır.	0,821	0,678
	Okulda öğretilenlerin sektörün beklentilerini karşılayacağımı düşünüyorum.	0,850	

Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeğinin DFA'sı ise, hem COVID-19 öncesine dair değerlendirmeleri içeren, hem de COVID-19 sürecine dair değerlendirmeleri içeren veriler üzerinden IBM SPSS AMOS 24.0 programından yararlanılarak ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. DFA gerçekleştirilirken iyi uyum istatistikleri olarak Ki-Kare İstatistiği (Chi-Square- χ^2), Ki-Kare/serbestlik derecesi (χ^2/sd), Uyum İyiliği İndeksi (Goodness of Fit Index-GFI), Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index-AGFI), ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square

Error of Approximation-RMSEA) kullanılmıştır. Meydan ve Şeşen'e (2011) göre kabul edilebilir uyum için bahsi geçen istatistiklere dair $\chi^2/sd \leq 5$; GFI $\geq 0,85$; AGFI $\geq 0,85$; RMSEA $\leq 0,08$ koşullarının karşılanması beklenmektedir. Bununla birlikte, Bone vd. (1989) bazı durumlarda GFI ve AGFI'nin örneklem büyüklüğünden ya da modelin karmaşıklığından ötürü kritik değerin çok az altında gerçekleşebileceğini, bu haliyle de modelin kabul görebileceğini ifade etmektedir. Diğer yandan Hair vd. (1998) ise, RMSEA değerinin 0,08 ile 0,10 arasında gerçekleşmesi durumunda da elde edilen bu değerin kabul edilebilir uyuma işaret edebileceğini belirtmektedir. Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeğinin gerçekleştirilen DFA sonuçları incelendiğinde, COVID-19 öncesine dair uyum iyiliği değerlerinin [$\chi^2(47, N = 407) = 233,17$; $\chi^2/sd = 4,96$; GFI = 0,92; AGFI = 0,86; RMSEA = 0,099] ve COVID-19 sürecine ilişkin uyum iyiliği değerlerinin [$\chi^2(47, N = 407) = 200,91$; $\chi^2/sd = 4,28$; GFI = 0,93; AGFI = 0,88; RMSEA = 0,090] referans değerleri karşıladığı ve kabul edilebilir düzeyde gerçekleştiği söylenebilmektedir.

Tablo 3 DFA'sı gerçekleştirilmiş olan Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeği'nin yapı güvenilirliği (construct/composite reliability-CR) analizi ve ortalama açıklanan varyans (AVE) sonuçlarını göstermektedir. Bu değerler, hem COVID-19 öncesine ilişkin değerlendirmeler, hem de COVID-19 sürecine ilişkin değerlendirmeler üzerinden analizler gerçekleştirilerek elde edilmiş ve Tablo 3'de toplu biçimde sunulmuştur. Sözü edilen değerler elde edilirken, aşağıda yer verilen formülleri esas alan bir Excel makro dosyasından yararlanılmıştır. CR ve AVE hesaplamada kullanılan formüller şu şekildedir (Fornell ve Larcker, 1981):

$$CR = \frac{(\sum \lambda_i)^2}{(\sum \lambda_i)^2 + \sum var(\varepsilon_i)} \quad AVE = \frac{\sum \lambda_i^2}{\sum \lambda_i^2 + \sum var(\varepsilon_i)}$$

λ : madde faktör yükü ε : gözlenen değişken hata değeri

CR ve AVE hesaplamalarında arzu edilen ilgili faktörün CR değerinin 0,70'den büyük, AVE değerinin ise 0,50'den büyük olmasıdır. Bunun yanında, CR'nin AVE'den büyük olması da beklenmektedir (Fornell ve Larcker, 1981). Diğer yandan, CR değerinin 0,60-0,70 aralığında yer alması durumunda, AVE değerinin 0,50'nin altında kalması halinde de kabul edilebilmektedir (Hair vd., 2016: 212'den aktaran Savaşçı ve Yıldırım, 2021). AVE değerinin 0,50'nin altında olması durumunun da diğer güvenilirlik değerlerinin uygun olması halinde kabul edilebilir olduğu ifade edilmektedir (Berthon vd., 2005; Savaşçı ve Yıldırım, 2021). Bahsi geçen özel durumlar da dikkate alındığında, araştırma kapsamında derlenen Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeği'nin yapı güvenilirliği ve ortalama açıklanan varyans değerleri ile ilgili koşulları sağlamakta olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 3. Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeğinin Yapı Güvenilirliği (CR) ve Ortalama Açıklanan Varyansı (AVE)

Faktör Adı	İfade	COVID-19 Öncesi Değerlendirmeleri Üzerinden			COVID-19 Süreci Değerlendirmeleri Üzerinden		
		Faktör Yükleri	CR	AVE	Faktör Yükleri	CR	AVE
Kariyer Beklentisi	Eğitimini aldığım alan dışında teknoloji odaklı bir kariyer planlamayı düşünüyorum.	0,590	0,734	0,411	0,519	0,713	0,386
	Teknoloji odaklı işlerde yüksek ücret kazanacağımı düşünüyorum.	0,589			0,681		
	İşimde devamlı teknoloji ve dijitalleşme odaklı eğitim ve bilgi edinmek için çabalarım.	0,610			0,642		
	Hem evden hem de ofisten çalışabileceğim, esnek çalışma saatleri olan bir işimin olmasını isterim.	0,760			0,630		
Kariyer Planlaması	Okuduğum bölümden memnunum.	0,625	0,737	0,502	0,859	0,642	0,395
	Eğitimimi tamamladıktan sonra yapacağım işin beni tatmin edeceğine inanıyorum.	0,485			0,434		
	Mesleğimin geleceği ile ilgili olumlu hislere sahibim.	0,938			0,510		
Kariyer Farkındalığı	Kariyer planım dünya olaylarından etkilenir.	0,527	0,704	0,452	0,515	0,623	0,359
	Yazılı yönerge ya da kuralların yerine durum ve şartlara göre prosedürlerin ve inovasyonların uygulanacağı bir iş istiyorum.	0,609			0,692		
	Uzun çalışma saatleri gerektiren temel işler yerine etkinlik ve performans odaklı işler yapmak istiyorum.	0,841			0,577		
Kariyer Durumu	Okulda öğrendiklerim kariyerim için faydalı olacaktır.	0,890	0,710	0,562	0,771	0,796	0,662
	Okulda öğretilenlerin sektörün beklentilerini karşılayacağını düşünüyorum.	0,576			0,854		

4.3. Dijital Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi, Güvenilirlik Analizi ve Doğrulayıcı Faktör Analizi

6 ifadeden oluşan bir ölçek olan Dijital Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin yapı geçerliliğini tespit etmek amacıyla Temel Bileşenler Yöntemi (Principal Component Analysis) ve Varimax Döndürme Yöntemi kullanılarak gençlerin COVID-19 öncesine dair değerlendirmelerini içeren veriler üzerinden AFA yapılmıştır. KMO değerinin 0,50'den fazla olduğu ve Bartlett değerinin de 0,05 önem derecesinde

anlamli bulunduğu tespit edildiğinden veri seti faktör analizi için uygun bulunmuştur (KMO=0,886; χ^2 Bartlett test (15)=2020, p=0,000).

AFA sonucunda, öz değeri 1'in üzerinde kalan tek faktör olduğu görölmüştür. Sözü edilen faktörün toplam varyansın %72,877'sini açıkladığı tespit edilmiştir. Burada bahsedilen faktör dijital girişimcilik niyetidir. Ölçeğin Cronbach α güvenilirlik katsayısı 0,923 olarak tespit edilmiştir ve bu haliyle ölçek yüksek bir güvenilirliğe sahiptir. Tablo 4'te Dijital Girişimcilik Niyeti Ölçeğinde yer alan ifadelerin faktör yüklerini ve ölçeğin güvenilirlik analizi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4. Dijital Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi ve Güvenilirlik Analizi

Faktör Adı	İfade	Faktör Yükleri	Güvenilirlik (Cronbach α)
Dijital Girişimcilik Niyeti	Dijital girişimci olmak için her şeyi yapmaya hazırım.	0,676	0,923
	Profesyonel hedefim dijital bir girişimci olmaktır.	0,832	
	İleride kendi dijital-teknoloji firmamı kurmak ve işletmek için her türlü çabayı göstereceğim.	0,851	
	Gelecekte dijital teknoloji odaklı bir firma kurmaya kararlıyım.	0,927	
	Dijital bir firma kurmayı çok ciddi düşünmüştüm.	0,915	
	Bir gün bir dijital teknoloji firması kurmaya ciddi olarak niyetliyim.	0,896	

Dijital Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin DFA'sı ise, gençlerin hem COVID-19 öncesi döneme ilişkin, hem de COVID-19 sürecine ilişkin değerlendirmeleri üzerinden ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin bir dizi modifikasyona gidilerek gerçekleştirilen DFA sonuçlarına göre, COVID-19 öncesine dair uyum iyiliği değerlerinin [$\chi^2(7, N = 407) = 34,38; \chi^2/sd = 4,91; GFI = 0,97; AGFI = 0,92; RMSEA = 0,098$] ve COVID-19 sürecine ilişkin uyum iyiliği değerlerinin [$\chi^2(5, N = 407) = 22,21; \chi^2/sd = 4,44; GFI = 0,98; AGFI = 0,92; RMSEA = 0,092$] kabul edilebilir ve yüksek uyum değerlerine sahip olduğu söylenebilmektedir. Tablo 5 Dijital Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin COVID-19 öncesi değerlendirmeleri ve COVID-19 süreci değerlendirmeleri üzerinden CR ve AVE değerlerini ayrı ayrı göstermektedir. CR'nin 0,70'den, AVE'nin ise 0,50'den yüksek olması ve CR'nin AVE'den yüksek olması en arzu edilen durumdur. Her iki döneme ilişkin değerlendirmeler ışığında, CR ve AVE değerlerinin sağlandığı tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Dijital Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin Yapı Güvenilirliği (CR) ve Ortalama Açıklanan Varyansı (AVE)

Faktör Adı	İfade	COVID-19 Öncesi Değerlendirmeleri Üzerinden			COVID-19 Süreci Değerlendirmeleri Üzerinden		
		Faktör Yükleri	CR	AVE	Faktör Yükleri	CR	AVE
Dijital Girişimcilik Niyeti	Dijital girişimci olmak için her şeyi yapmaya hazırım.	0,607	0,926	0,680	0,711	0,945	0,744
	Profesyonel hedefim dijital bir girişimci olmaktır.	0,775			0,865		
	İleride kendi dijital-teknoloji firmamı	0,818			0,719		

	kurmak ve işletmek için her türlü çabayı göstereceğim.						
	Gelecekte dijital teknoloji odaklı bir firma kurmaya kararlıyım.	0,935			0,920		
	Dijital bir firma kurmayı çok ciddi düşünmüştüm.	0,891			0,969		
	Bir gün bir dijital teknoloji firması kurmaya ciddi olarak niyetliyim.	0,878			0,952		

4.4. Hipotez Testi Sonuçları

Hipotez 1 ve Hipotez 2'nin analizleri için iki ayrı korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Tablo 6'da COVID-19 öncesini ele alır nitelikteki veriler üzerinden ana değişkenler ve faktörleri kapsayacak şekilde gerçekleştirilen analize yer verilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere, COVID-19 öncesi dönem için gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri ile dijital girişimcilik niyetleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir ($r= 0,07$; $p>0,05$). Bundan dolayı, "Hipotez 1: COVID-19 öncesinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri dijital girişimcilik niyetleri ile ilişkilidir." hipotezi reddedilmiştir. Diğer yandan aynı tabloda gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinin alt boyutlarının da dijital girişimcilik niyetleriyle ilişkisinin olup olmadığı görülmektedir. Kariyer beklentisinin dijital girişimcilik niyetiyle anlamlı ve fakat zayıf ilişkisinin olduğu ($r= 0,10$; $p<0,05$) görülmüştür. Ancak, kariyer planlamasının ($r= 0,03$; $p>0,05$), kariyer farkındalığının ($r= 0,02$; $p>0,05$) ve kariyer durumunun ($r= -0,02$; $p>0,05$) dijital girişimcilik niyetiyle anlamlı ilişkisi tespit edilmemiştir.

Tablo 6. COVID-19 Öncesi Veriler İçin Değişkenlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Pearson Korelasyon Katsayıları

	Ortalama	Standart Sapma	1. BKD	KB	KP	KF	KD	2. DGN
1. Bireysel Kariyer Değerlendirme (BKD)	2,44	0,32	1					
Kariyer Beklentisi (KB)	2,46	0,55	0,66**	1				
Kariyer Planlaması (KP)	2,53	0,50	0,68**	0,29**	1			
Kariyer Farkındalığı (KF)	2,48	0,52	0,53**	0,07	0,14**	1		
Kariyer Durumu (KD)	2,22	0,70	0,37**	-0,16**	0,17**	0,06	1	
2. Dijital Girişimcilik Niyeti (DGN)	2,13	0,69	0,07	0,10*	0,03	0,02	-0,02	1

* $p< 0,05$; ** $p< 0,01$

Tablo 7'de gençlerin COVID-19 sürecini ele alır nitelikteki veriler üzerinden ana değişkenler ve faktörleri içine alacak şekilde gerçekleştirilen korelasyon analizi sonuçları görülmektedir. Tabloda görüldüğü üzere, COVID-19 öncesi dönemden farklı olarak gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri ile dijital girişimcilik niyetleri arasında zayıf da olsa anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r= 0,10$; $p<0,05$). Yani, "Hipotez 2: COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri dijital girişimcilik

niyetleri ile ilişkilidir.” hipotezi kabul edilmiştir. Diğer yandan tabloda görüldüğü üzere, %95 güven aralığında bireysel kariyer değerlendirmenin alt boyutlarından hiçbirisinin dijital girişimcilik niyeti ile anlamlı ilişkisi tespit edilememiştir.

Tablo 7. COVID-19 Sürecine İlişkin Veriler İçin Değişkenlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Pearson Korelasyon Katsayıları

	Ortalama	Standart Sapma	1. BKD	KB	KP	KF	KD	2. DGN
1. Bireysel Kariyer Değerlendirme (BKD)	2,49	0,44	1					
Kariyer Beklentisi (KB)	2,50	0,56	0,85**	1				
Kariyer Planlaması (KP)	2,57	0,58	0,67**	0,38**	1			
Kariyer Farkındalığı (KF)	2,50	0,56	0,75**	0,61**	0,28**	1		
Kariyer Durumu (KD)	2,30	0,72	0,62**	0,38**	0,29**	0,27**	1	
2. Dijital Girişimcilik Niyeti (DGN)	1,86	0,74	0,10*	0,09	0,07	0,06	0,07	1

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Araştırmada Hipotez 3 ve Hipotez 4 bağımlı örneklem t testi yardımıyla test edilmiştir. Tablo 8’de bağımlı örneklem t testi sonuçlarını gösterilmektedir. Tablo 8’de bağımlı örneklem t testi sonuçları gösterilmektedir. Analiz sonuçlarına göre, COVID-19 öncesi dönem ile COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($t = -1,86$; $p > 0,05$). Buna göre, “Hipotez 3: COVID-19 öncesi dönem ile COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.” hipotezi reddedilmiştir. Diğer yandan, bireysel kariyer değerlendirmenin boyutları açısından da iki dönem arasında anlamlı farklılık olup olmadığı tablo üzerinde görülebilmektedir. İki dönem için gençlerin kariyer beklentilerinde ($t = -1,12$; $p > 0,05$), kariyer planlamalarında ($t = -1,21$; $p > 0,05$) ve kariyer farkındalıklarında ($t = -0,75$; $p > 0,05$) anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ancak gençlerin kariyer durumu algılarında iki dönem arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($t = -1,99$; $p < 0,05$). Tablodaki puan ortalamaları incelendiğinde, gençlerin COVID-19 sürecindeki kariyer durumu algılarının, COVID-19 öncesi döneme dair algılarına nazaran daha olumlu olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 8 Hipotez 4’e ilişkin sonuçları da içermektedir. Elde edilen analiz sonuçları, COVID-19 öncesi dönem ile COVID-19 sürecinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olduğunu göstermiştir ($t = 10,61$; $p < 0,05$). Yani, “Hipotez 4: COVID-19 öncesi dönem ile COVID-19 sürecinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.” hipotezi kabul edilmiştir. Tablodaki dijital girişimcilik niyeti puan ortalamalarına bakıldığında, gençlerin COVID-19 öncesi döneme dair dijital girişimcilik niyetlerinin, COVID-19 sürecindeki orana yüksek olduğu görülmektedir.

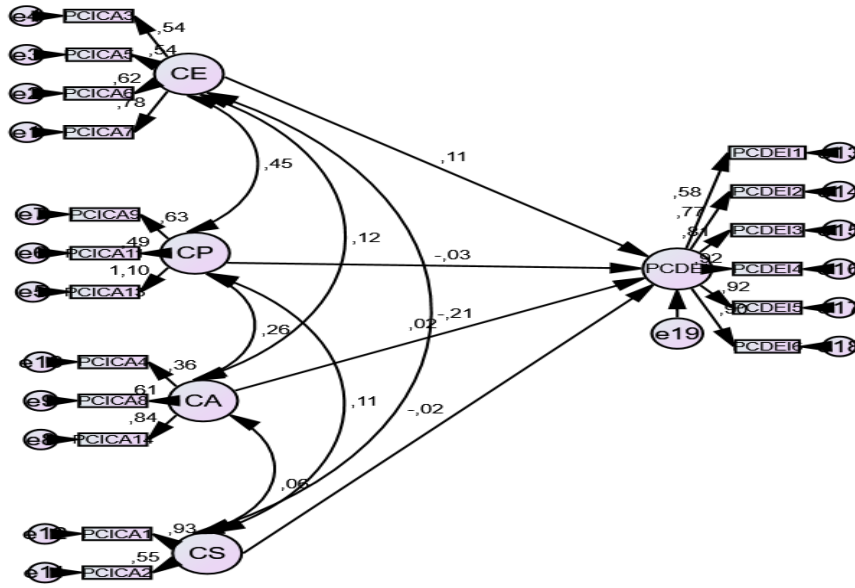
Tablo 8. Bağımlı Örneklem T Testi Sonuçları

Karşılaştırılan Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma	t	p
COVID-19 Öncesi İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme ve COVID-19 Süreci İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme	2,44	0,32	-1,86	0,063
	2,49	0,44		
COVID-19 Öncesi İçin Kariyer Beklentisi ve COVID-19 Süreci İçin Kariyer Beklentisi	2,46	0,55	-1,12	0,263
	2,50	0,56		
COVID-19 Öncesi İçin Kariyer Planlaması ve COVID-19 Süreci İçin Kariyer Planlaması	2,53	0,50	-1,21	0,227
	2,57	0,58		
COVID-19 Öncesi İçin Kariyer Farkındalığı ve COVID-19 Süreci İçin Kariyer Farkındalığı	2,48	0,52	-0,75	0,457
	2,50	0,56		
COVID-19 Öncesi İçin Kariyer Durumu ve COVID-19 Süreci İçin Kariyer Durumu	2,22	0,70	-1,99	0,047
	2,30	0,72		
COVID-19 Öncesi İçin Dijital Girişimcilik Niyeti ve COVID-19 Süreci İçin Dijital Girişimcilik Niyeti	2,13	0,69	10,61	0,000
	1,86	0,74		

* $p < 0,05$ için anlamlı

Hipotez 5, Hipotez 6 ve Hipotez 7'nin test edilmesinde yol analizlerinden yararlanılmıştır. Şekil 1'de Hipotez 5 için oluşturulan modelin yol analizini göstermektedir. Model COVID-19 öncesi döneme dair algıları içeren veriler üzerine kurgulanmıştır. Modelin herhangi bir modifikasyona gidilmeksizin elde edilen uyum istatistikleri kabul edilebilir düzeydedir [$(\chi^2/sd) = 4,244 (530,554/125)$; GFI= 0,88; AGFI=0,83; RMSEA= 0,089].

Şekil 1. Hipotez 5 İçin Yapısal Eşitlik Modeli ve Yol Analizi

PCICA: COVID-19 Öncesi Verileri Üzerinden Bireysel Kariyer Değerlendirme; PCDEI: COVID-19 Öncesi Verileri Üzerinden Dijital Girişimcilik Niyeti; CE: Kariyer Beklentisi; CP: Kariyer Planlaması; CA: Kariyer Farkındalığı; CS: Kariyer Durumu

Tablo 9'da COVID-19 öncesi döneme ilişkin, gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinin dijital girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı etkisi olmadığına işaret etmektedir. Öyle ki, %95 güven aralığında, bireysel kariyer değerlendirmenin alt boyutlarından hiçbirisinin dijital girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Buna göre, "Hipotez 5: COVID-19 öncesi

dönemde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri dijital girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.” hipotezi reddedilmiştir.

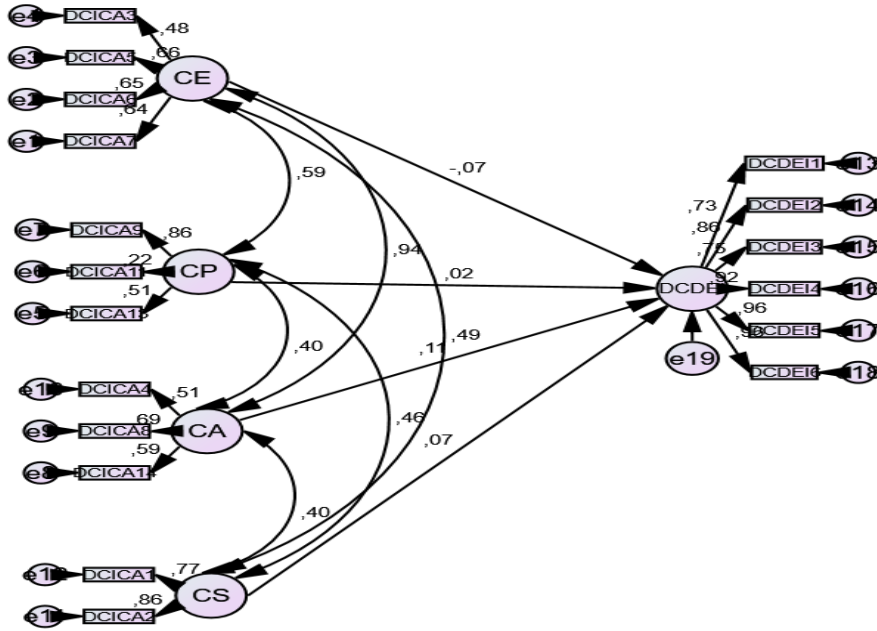
Tablo 9. Hipotez 5 İçin Yol Analizi Sonuçları

	Standardize Regresyon Değeri	Standart Hata	P
Kariyer Beklentisi→ Dijital Girişimcilik Niyeti	0,11	0,059	0,122
Kariyer Planlaması→ Dijital Girişimcilik Niyeti	-0,03	0,035	0,633
Kariyer Farkındalığı→ Dijital Girişimcilik Niyeti	0,02	0,051	0,705
Kariyer Durumu→ Dijital Girişimcilik Niyeti	-0,02	0,057	0,762

* $p < 0,05$ için anlamlı

Şekil 2’de Hipotez 6 için oluşturulan modelin yol analizini göstermektedir. Model COVID-19 sürecine dair algıları içeren veriler üzerine kurgulanmıştır. Modelin herhangi bir modifikasyona gidilmeksizin elde edilen uyum istatistiklerinin referans değerleri karşıladığı ve kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür [$(\chi^2/sd)= 3,407 (425,859/125)$; GFI= 0,90; AGFI=0,86; RMSEA= 0,077].

Şekil 2. Hipotez 6 İçin Yapısal Eşitlik Modeli ve Yol Analizi

DCICA: COVID-19 Süreci Verileri Üzerinden Bireysel Kariyer Değerlendirme; DCDEI: COVID-19 Süreci Verileri Üzerinden Dijital Girişimcilik Niyeti; CE: Kariyer Beklentisi; CP: Kariyer Planlaması; CA: Kariyer Farkındalığı; CS: Kariyer Durumu

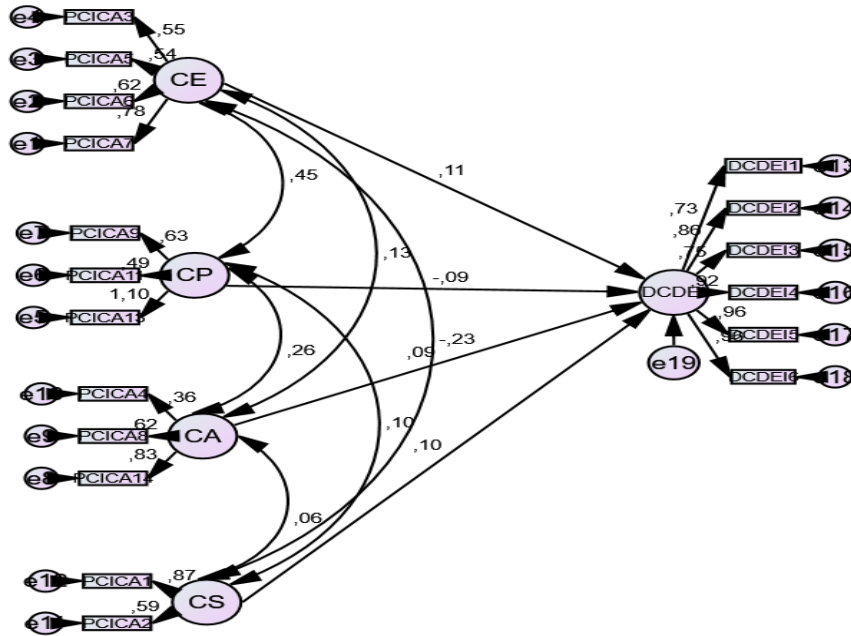
Tablo 10’da COVID-19 sürecine ilişkin, gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinin dijital girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı etkisi olmadığına işaret etmektedir. COVID-19 öncesi dönemde olduğu gibi, COVID-19 sürecinde de %95 güven aralığında, bireysel kariyer değerlendirmenin alt boyutlarından hiçbirisinin dijital girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı dikkat çekmektedir. Bütün bunlar göz önüne alındığında, “Hipotez 6: COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri dijital girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.” hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 10. Hipotez 6 İçin Yol Analizi Sonuçları

	Standardize Regresyon Değeri	Standart Hata	P
Kariyer Beklentisi → Dijital Girişimcilik Niyeti	-0,07	1,266	0,929
Kariyer Planlaması → Dijital Girişimcilik Niyeti	0,02	0,288	0,937
Kariyer Farkındalığı → Dijital Girişimcilik Niyeti	0,11	1,084	0,880
Kariyer Durumu → Dijital Girişimcilik Niyeti	0,07	0,070	0,375

Şekil 3’de Hipotez 7 için oluşturulan modelin yol analizini göstermektedir. Model gençlerin COVID-19 öncesi döneme dair bireysel kariyer değerlendirmelerini ve COVID-19’un mevcut dönemine dair dijital girişimcilik niyeti verileri üzerine kurgulanmıştır. Modelin herhangi bir modifikasyona gidilmeksizin elde edilen uyum istatistikleri kabul edilebilir düzeydedir [$(\chi^2/sd)= 4,882 (610,19/125)$; GFI= 0,86; AGFI=0,81; RMSEA= 0,098].

Şekil 3. Hipotez 7 İçin Yapısal Eşitlik Modeli ve Yol Analizi

PCICA: COVID-19 Öncesi Verileri Üzerinden Bireysel Kariyer Değerlendirme; DCDEI: COVID-19 Süreci Verileri Üzerinden Dijital Girişimcilik Niyeti; CE: Kariyer Beklentisi; CP: Kariyer Planlaması; CA: Kariyer Farkındalığı; CS: Kariyer Durumu

Tablo 11’de COVID-19 öncesi döneme ilişkin gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinin, onların COVID-19 sürecindeki dijital girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Fakat %95 güven aralığında COVID-19 öncesi döneme ilişkin bireysel kariyer değerlendirme boyutlarından hiç birisi, COVID-19 sürecindeki dijital girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Buna göre, “Hipotez 7: Gençlerin COVID-19 öncesi dönemdeki bireysel kariyer değerlendirmeleri, COVID-19 sürecindeki dijital girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.” hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 9. Hipotez 7 İçin Yol Analizi Sonuçları

	Standardize Regresyon Değeri	Standart Hata	P
Kariyer Beklentisi → Dijital Girişimcilik Niyeti	0,11	0,083	0,134
Kariyer Planlaması → Dijital Girişimcilik Niyeti	-0,09	0,050	0,114
Kariyer Farkındalığı → Dijital Girişimcilik Niyeti	0,09	0,074	0,164
Kariyer Durumu → Dijital Girişimcilik Niyeti	0,10	0,081	0,123

Demografik değişkenlerle bağlantılı oluşturulan hipotezlerin testinde bağımsız örneklem t testi ve One Way ANOVA'dan yararlanılmıştır. Burada Hipotez 8 ve Hipotez 9 demografik değişkenlerin çeşitliliğinden ötürü alt hipotezler oluşturularak test edilmiştir.

“Hipotez 8: Demografik değişkenler açısından COVID-19 öncesi dönemde ve COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.” hipotezinin alt hipotezleri ve bu hipotezlerin test sonuçları şu şekildedir:

-Hipotez 8a: Cinsiyet açısından COVID-19 öncesinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 öncesi verileri üzerinden gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda, cinsiyete göre gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($t=2,077$; $p<0,05$). COVID-19 öncesine ilişkin cinsiyete göre bireysel kariyer değerlendirme puan ortalamaları erkekler için 2,4754, kadınlar için 2,4105 olarak tespit edilmiştir. Yani COVID-19 öncesi için erkeklerin bireysel kariyer değerlendirme puanları kadınlara göre anlamlı biçimde daha yüksektir. Hipotez 8a kabul edilmiştir.

-Hipotez 8b: Cinsiyet açısından COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 süreci verileri üzerinden gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda, cinsiyete göre gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($t=0,536$; $p>0,05$). Hipotez 8b reddedilmiştir.

-Hipotez 8c: İş deneyimi açısından COVID-19 öncesinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 öncesi verileri üzerinden gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda, iş deneyimi olup olmasına göre gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($t=0,368$; $p>0,05$). Hipotez 8c reddedilmiştir.

-Hipotez 8d: İş deneyimi açısından COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 süreci verileri üzerinden gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda, iş deneyimi olup olmasına göre gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($t=-1,044$; $p>0,05$). Hipotez 8d reddedilmiştir.

-Hipotez 8e: Ailede dijital girişimci olması açısından COVID-19 öncesinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 öncesi verileri üzerinden gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda, ailesinde dijital girişimci birisi olup olmamasına göre gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($t=0,038$; $p>0,05$). Hipotez 8e reddedilmiştir.

-Hipotez 8f: Ailede dijital girişimci olması açısından COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 süreci verileri üzerinden gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda, ailesinde dijital girişimci birisi olup olmamasına göre gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($t=0,151$; $p>0,05$). Hipotez 8f reddedilmiştir.

-Hipotez 8g: Okunulan bölüm açısından COVID-19 öncesinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 öncesi verileri üzerinden gerçekleştirilen One Way ANOVA sonucunda, okunulan bölüm açısından, gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($F=1,405$; $p>0,05$). Hipotez 8g reddedilmiştir.

-Hipotez 8h: Okunulan bölüm açısından COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 süreci verileri üzerinden gerçekleştirilen One Way ANOVA sonucunda, okunulan bölüm açısından, gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($F=1,129$; $p>0,05$). Hipotez 8h reddedilmiştir.

-Hipotez 8i: Bilgisayar kullanım tecrübesi açısından COVID-19 öncesinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 öncesi verileri üzerinden gerçekleştirilen One Way ANOVA sonucunda, bilgisayar kullanımı tecrübesi açısından, gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($F=2,285$; $p>0,05$). Hipotez 8i reddedilmiştir.

Hipotez 8j: Bilgisayar kullanım tecrübesi açısından COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 süreci verileri üzerinden gerçekleştirilen One Way ANOVA sonucunda, bilgisayar kullanım tecrübesi açısından, gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($F=0,422$; $p>0,05$). Hipotez 8j reddedilmiştir.

Bütün alt hipotezler birlikte değerlendirildiğinde, sadece Hipotez 8a'nın kabul edildiği, diğerlerinin ise reddedildiği görülmektedir. Buna göre Hipotez 8 kısmen kabul edilmiştir denebilir.

“Hipotez 9: Demografik değişkenler açısından COVID-19 öncesi dönemde ve COVID-19 sürecinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.” hipotezinin alt hipotezleri ve bu hipotezlerin test sonuçları şu şekildedir:

-Hipotez 9a: Cinsiyet açısından COVID-19 öncesinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 öncesi verileri üzerinden gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda, cinsiyete göre gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($t= 8,499$; $p<0,05$). COVID-19 öncesine ilişkin cinsiyete göre dijital girişimcilik niyeti puan ortalamaları erkekler için 2,4246, kadınlar için 1,8886 olarak tespit edilmiştir. Yani COVID-19 öncesi için erkeklerin dijital girişimcilik niyeti puan ortalamaları kadınlara göre anlamlı biçimde daha yüksektir. Hipotez 9a kabul edilmiştir.

-Hipotez 9b: Cinsiyet açısından COVID-19 sürecinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 süreci verileri üzerinden gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda, cinsiyete göre gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($t=5,450$; $p<0,05$). COVID-19 sürecine ilişkin cinsiyete göre dijital girişimcilik niyeti puan ortalamaları erkekler için 2,0728, kadınlar için 1,6836 olarak tespit edilmiştir. Yani COVID-19 süreci için erkeklerin dijital girişimcilik niyeti puan ortalamaları kadınlara göre anlamlı biçimde daha yüksektir. Hipotez 9b kabul edilmiştir.

-Hipotez 9c: İş deneyimi açısından COVID-19 öncesinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 öncesi verileri üzerinden gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda, iş deneyimi olup olmadığına göre gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($t=3,469$; $p<0,05$). COVID-19 öncesine ilişkin iş deneyimine göre dijital girişimcilik niyeti puan ortalamaları iş deneyimi olanlar için 2,2369, iş deneyimi olmayanlar için 1,9949 olarak tespit edilmiştir. Yani COVID-19 öncesi için iş deneyimi olanların dijital girişimcilik niyeti puan ortalamaları iş deneyimi olmayanlara göre anlamlı biçimde daha yüksektir. Hipotez 9c kabul edilmiştir.

-Hipotez 9d: İş deneyimi açısından COVID-19 sürecinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 süreci verileri üzerinden gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda, iş deneyimi olup olmadığına göre gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($t=1,202$; $p>0,05$). Hipotez 9d reddedilmiştir.

-Hipotez 9e: Ailede dijital girişimci olması açısından COVID-19 öncesinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 öncesi verileri üzerinden gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda, ailede dijital girişimci olup olmadığına göre gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($t=-0,792$; $p>0,05$). Hipotez 9e reddedilmiştir.

-Hipotez 9f: Ailede dijital girişimci olması açısından COVID-19 sürecinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 süreci verileri üzerinden gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi sonucunda, ailesinde dijital girişimci olup olmamasına göre gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($t=2,052$; $p<0,05$). COVID-19 sürecine ilişkin ailede dijital girişimci olup olmamasına göre dijital girişimcilik niyeti puan ortalamaları ailesinde dijital girişimci olanlar için 1,9796, olmayanlar için 1,8250 olarak bulunmuştur. Yani COVID-19 süreci için ailesinde dijital girişimci olanların dijital girişimcilik niyeti puan ortalamaları ailesinde dijital girişimci olmayanlara göre anlamlı biçimde daha yüksektir. Hipotez 9f kabul edilmiştir.

Hipotez 9g: Okunulan bölüm açısından COVID-19 öncesinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 öncesi verileri üzerinden gerçekleştirilen One Way ANOVA sonucunda, okunulan bölüm açısından, gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($F=1,197$; $p>0,05$). Hipotez 9g reddedilmiştir.

Hipotez 9h: Okunulan bölüm açısından COVID-19 sürecinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 süreci verileri üzerinden gerçekleştirilen One Way ANOVA sonucunda, okunulan bölüm açısından, gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($F=0,572$; $p>0,05$). Hipotez 9h reddedilmiştir.

Hipotez 9i: Bilgisayar kullanım tecrübesi açısından COVID-19 öncesinde dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 öncesi verileri üzerinden gerçekleştirilen One Way ANOVA sonucunda, bilgisayar kullanım tecrübesi açısından, gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($F=10,851$; $p<0,05$). COVID-19 öncesine dayalı veriler için ortalama puanlara bakıldığında, 0-1 yıl bilgisayar tecrübesi olanların 1,9274; 2-4 yıl tecrübesi olanların 2,0228; 5-7 tecrübesi olanların 2,3165; 8-10 yıl tecrübesi olanların 2,1250 ve 11 yıl ve üstü tecrübesi olanların 2,6270 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Görüldüğü üzere, genel itibariyle bilgisayar kullanım ve haliyle dijital teknolojileri kullanım tecrübesi arttıkça anlamlı biçimde dijital girişimcilik niyeti puan ortalaması da

yükselmektedir. Post Hoc test sonuçlarına bakıldığında, 0,05 anlamlılık düzeyinde 0-1 yıl tecrübesi olanlar ile 5-7 yıl ve 11 yıl ve üstü tecrübesi olanlar arasında; 2-4 yıl tecrübesi olanlar ile 5-7 yıl ve 11 yıl ve üstü tecrübesi olanlar arasında; 8-10 yıl tecrübesi olanlar ile 11 yıl ve üstü tecrübesi olanlar arasında dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Hipotez 9i kabul edilmiştir.

Hipotez 9j: Bilgisayar kullanım tecrübesi açısından COVID-19 sürecinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.

COVID-19 süreci verileri üzerinden gerçekleştirilen One Way ANOVA sonucunda, bilgisayar kullanım tecrübesi açısından, gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($F=25,453$; $p<0,05$). COVID-19 sürecine dayalı veriler için ortalama dijital girişimcilik niyeti puanlarına bakıldığında, 0-1 yıl bilgisayar tecrübesi olanların 1,5142; 2-4 yıl tecrübesi olanların 1,5457; 5-7 tecrübesi olanların 2,3017; 8-10 yıl tecrübesi olanların 2,1424 ve 11 yıl ve üstü tecrübesi olanların 1,9444 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Post Hoc test sonuçlarına bakıldığında, 0,05 anlamlılık düzeyinde 0-1 yıl tecrübesi olanlar ile 5-7 yıl, 8-10 yıl ve 11 yıl ve üstü tecrübesi olanlar arasında; 2-4 yıl tecrübesi olanlar ile 5-7 yıl, 8-10 yıl ve 11 yıl ve üstü tecrübesi olanlar arasında; 5-7 yıl tecrübesi olanlar ile 11 yıl ve üstü tecrübesi olanlar arasında dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Hipotez 9j kabul edilmiştir.

Bütün alt hipotezler birlikte değerlendirildiğinde, Hipotez 9a, Hipotez 9b, Hipotez 9c, Hipotez 9f, Hipotez 9i ve Hipotez 9j'nin kabul edildiği, diğerlerinin ise reddedildiği görülmektedir. Buna göre Hipotez 9'un kısmen kabul edildiği söylenebilir. Tablo 12 bütün hipotez testi sonuçlarını toplu olarak göstermektedir.

Tablo 12. Hipotez Testi Sonuçları Genel Tablosu

Test Edilen Hipotez	Kabul Durumu
Hipotez 1: COVID-19 öncesinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri dijital girişimcilik niyetleri ile ilişkilidir.	Reddedildi.
Hipotez 2: COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri dijital girişimcilik niyetleri ile ilişkilidir.	Kabul Edildi.
Hipotez 3: COVID-19 öncesi dönem ile COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.	Reddedildi.
Hipotez 4: COVID-19 öncesi dönem ile COVID-19 sürecinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.	Kabul Edildi.
Hipotez 5: COVID-19 öncesi dönemde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri dijital girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.	Reddedildi.
Hipotez 6: COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmeleri dijital girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.	Reddedildi.
Hipotez 7: Gençlerin COVID-19 öncesi dönemdeki bireysel kariyer değerlendirmeleri, COVID-19 sürecindeki dijital girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.	Reddedildi.
Hipotez 8: Demografik değişkenler açısından COVID-19 öncesi dönemde ve COVID-19 sürecinde gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinde anlamlı farklılık vardır.	Kısmen Kabul Edildi.
Hipotez 9: Demografik değişkenler açısından COVID-19 öncesi dönemde ve COVID-19 sürecinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık vardır.	Kısmen Kabul Edildi.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 virüs salgınının girişimcilik niyetini özellikle gençlerin dijital teknoloji temelli girişimsel niyetini ve bir girişimci olma yolundaki kariyer değerlendirmelerini etkilediği düşüncesine dayanarak bu çalışmada COVID-19 küresel salgını öncesi ve salgın sürecindeki durumu kıyaslamak, gençlerin dijital teknolojilerin öneminin artması ve ön plana çıkmasıyla kariyer değerlendirmeleri ile dijital girişimcilik niyetlerindeki farklılıkların ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Bireysel kariyer değerlendirme ölçekleri lisans ve lisansüstü eğitim programlarında eğitim gören genç popülasyonun ihtiyaçları için geliştirilmeye devam edildikçe ve bunların gençlerde kullanımı teşvik edildikçe bireysel ve toplumsal faydaları ortaya çıkacaktır. Kariyer beklentileri, kariyer planlamaları, kariyer farkındalıkları ve mevcut kariyer durumları gibi başlıkların bireysel kariyer değerlendirmelerinde önemli yeri bulunmaktadır (Ünal vd., 2018). Bu çalışmada toplanan veriler, Akdeniz Üniversitesi'nin dört farklı fakültesinde okuyan 407 öğrenciden elde edilmiştir. Araştırma bağlamında dokuz hipotez geliştirilmiş olup, bu çalışmada hipotezlerin sonuçlarının yazına uyum gösterdiği söylenebilir. COVID-19 öncesi ve COVID-19 sürecinin gençlerin kariyer değerlendirmeleri üzerindeki ve birer dijital girişimci olma yolundaki niyetlerini etkilediği değerlendirilmektedir. Pandemi öncesinde yapılmış çalışmalarda dijital girişimcilik niyetinin gelişim düzeyinin daha yavaş olduğu belirtilmiştir (Vejayaratnam vd., 2019; Zenebe, Alsaaty ve Anyiwo, 2018). Araştırma sonuçları COVID-19 öncesi döneme ilişkin gençlerin kariyer değerlendirmelerinin dijital girişimcilik niyetleri ile ilişkili olmadığını, ancak COVID-19 sürecinde kariyer değerlendirmelerinin zayıf da olsa dijital girişimcilik niyetiyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Diğer yandan, gençlerin COVID-19 öncesine ilişkin kariyer değerlendirmeleri ile COVID-19 sürecindeki kariyer değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık görülmezken, dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yapısal eşitlik modellemesi yardımıyla gerçekleştirilen yol analizleri gençlerin COVID-19 öncesine ilişkin ve COVID-19 sürecine ilişkin bireysel kariyer değerlendirmelerinin, onların COVID-19 öncesine ilişkin ve COVID-19 sürecine ilişkin dijital girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığını göstermiştir.

Ayrıca, “Gençler İçin Bireysel Kariyer Değerlendirme Ölçeğinin daha sonra yapılacak çalışmalarda araştırmacılara yararlı olacağı düşünülmektedir. Sonuç olarak, COVID-19 sürecinin gençlerin bireysel kariyer değerlendirmelerinin dijital girişimcilik niyetleri ile ilişkili olduğu ve COVID-19 öncesi ile COVID-19 sürecinde gençlerin dijital girişimcilik niyetlerinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışma, gençlerin özellikle COVID-19 öncesine ve COVID-19 sürecine dair algıları ışığında kariyer değerlendirmeleri ve dijital girişimcilik niyetlerini birlikte ele alarak irdelemesi yönüyle özgün bir niteliğe sahiptir. Böylelikle COVID-19 virüs salgınının hayatımızdaki derin etkilerinden bir sorunsalın aydınlatılması sağlanarak bu çalışmanın daha sonra yapılacak olan birçok çalışmaya yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Son olarak, ulusal ekonomik gelişmelere katkısı ve toplumun ilgisinin artması nedeniyle girişimciliğin önemi artacaktır. Dünya üzerinde ayırt etmeksizin

her ülkeyi ve her bireyi derinden etkileyen ve çalışma ilişkilerinde de devrim niteliğinde köklü ve radikal değişimlere neden olan COVID-19 salgını öncesi ve salgın sürecindeki durumu kıyaslayarak ortaya çıkacak sonuçları gözler önüne seren çalışmalara ihtiyaç duyulmaya devam edecektir.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211. [https://10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Bandura, A. (1986). *Social foundation of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Baron, R. ve Donn, B. (2004). *Psikoloji sosyal jilid 1*.
- Berthon, P., Ewing, M. ve Hah, L. L. (2005). Captivating Company: Dimensions of Attractiveness in Employer Branding. *International Journal of Advertising*, 24(2), 151-172. <https://10.1080/02650487.2005.11072912>
- Bird, B. (1998). Implementing entrepreneurial ideas: the case for intention. *Academy of Management Review*, 13(2), 442-453. <https://10.5465/amr.1988.4306970>
- Bone, P. F., Sharma, S. ve Shimp, T.A. (1989). A bootstrap procedure for evaluating goodness-of-fit indices of structural equation and confirmatory factor models. *Journal of Marketing Research*, 26(1), 105-111. <https://10.1177/002224378902600109>
- Brenner, O. C., Pringle, C. D. ve Greenhaus, J. H. (1991). Perceived fulfillment of organizational employment versus entrepreneurship: Work values and career intentions of Business College graduates. *Journal of Small Business Management*, 29(3), 62. <https://10.1177/104225879602000302>
- Buyruk, L. (2009). Turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin kariyer beklentileri üzerine bir araştırma. *10. Ulusal Turizm Kongresi*. Mersin, Türkiye.
- Büyükoztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem A Yayıncılık, 7(1).
- Bygrave, W. D. ve Hofer, C. W. (1991). Theorizing about entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16(2), 13-22. <https://10.1177/104225879201600203>
- Fini, R., Grimaldi, R., Marzocchi, G. L., ve Sobrero, M. (2012). The determinants of corporate entrepreneurial intention within small and newly established firms. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 36(2), 387-414. <https://10.1111/j.1540-6520.2010.00411.x>
- Fishbein, M. ve Ajzen, I. (1974). Attitudes towards objects as predictors of single and multiple behavioral criteria. *Psychological Review*, 81(1), 59–74. <https://10.1037/h0035872>
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- George, D., ve Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference 17.0 update*. (10a ed.) Boston: Pearson
- Giones, F., ve Brem, A. (2017). Digital technology entrepreneurship: A definition and research agenda. *Technology Innovation Management Review*, 7(5), 44-51.
- Gürbüz, S. ve Şahin F. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Felsefe-yöntem-analiz*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Hafezieh, N, Akhavan, P. ve Eshraghian, F. (2011). Exploration of process and competitive factors of entrepreneurship in digital space. *Education, Business and Society: Contemporary Middle Eastern Issues*, 4(4), 267-279. <https://10.1108/17537981111190051>

- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L. ve Black, W. C. (1998). *Multivariate Data Analysis*. Pearson Education, New Jersey.
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M. ve Sarstedt, M. (2016). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)*. (2. Baskı). U.S.A: Sage Publications.
- Ilg, R. E. ve Haugen, S. E. (2000). Earnings and employment trends in the 1990s. *Monthly Labor Review*, 21–33.
- Ilgaz, B. (2011). *Üniversite düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin yılmazlık, umutsuzluk durumları ve sektörel tutumlarının kariyer seçimlerine etkileri: Akdeniz Üniversitesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı, Antalya.
- İPGİR (İşgücü Piyasası ve Genç İstihdamı Raporu), (2018). Kalkınma Bakanlığı, On Birinci Kalkınma Planı, (2019-2023).
- Karimi, S., Biemans, H. J. A., Lans, T., Mulder, M. ve Chizari, M. (2012). *The role of entrepreneurship education in developing students' entrepreneurial intentions*. Presented at the 10th Wageningen International Conference on Chain and Network Science (WICaNeM 2012).
- Kolvereid, L. (1996). Prediction of employment status choice intentions. *Entrepreneurship Theory & Practice*, 21(1), 47-57. <https://10.1177/104225879602100104>
- Kong, H., Wang, S. ve Fu, X. (2015). Meeting career expectation: can it enhance job satisfaction of Generation Y?. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 27(1), 147 – 168. <https://10.1108/IJCHM-08-2013-0353>
- Krueger, N. (1993). The impact of prior entrepreneurial exposure on perceptions of new venture feasibility and desirability. *Entrepreneurship Theory & Practice*, 18, 5-21. <https://10.1177/104225879301800101>
- Krueger, N., Reilly, M., ve Carsrud, A. (2000). Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*, 15(5), 411-432. [https://10.1016/S0883-9026\(98\)00033-0](https://10.1016/S0883-9026(98)00033-0)
- Lent, R. W., Brown, S. D., Hackett, G. (2000). Contextual supports and barriers to career choice: A social cognitive analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 47(1), 36-49. <https://10.1037/0022-0167.47.1.36>
- Linan, F. ve Chen, Y. W. (2009). Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 593-617. <https://10.1111/j.1540-6520.2009.00318.x>
- Linan, F., Nabi, G. ve Krueger, N. (2013). British and Spanish entrepreneurial intentions: A comparative study. *Revista De Economia Mundial*, 33, 73-103.
- Meydan, C. H. ve Şeşen, H. (2011). *Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS uygulamaları*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Moraes, G. H. S. M. de, Iizuka, E. S. ve Pedro, M. (2018). Effects of entrepreneurial characteristics and university advances in economics. *Revista de Administração Contemporânea*, 22(2), 226–248. <https://doi.org/10.1590/1982-7849rac2018170133>
- Oesch, M. ve Bower, C. (2009). Integrating career awareness into the ABE & ESOL classroom. Boston, MA: National College Transition Network and System for Adult Basic Education Support.
- OECD, (2019). Policy Priorities for International trade and jobs. Erişim Adresi <https://www.oecd.org/site/tadicite/50286917.pdf>
- Pemberton, C. (1995). *Strike a New Career Deal*, London, Pitman.

- Ramayah, T. ve Harun, Z. (2005). Entrepreneurial intention among the student of Universiti Sains Malaysia (USM). *International Journal of Management and Entrepreneurship*, 1, 8-20.
- Rottinghaus, P. J., Falk, N. A. ve Park, C. J. (2018). Career assessment and counseling for STEM: A critical review. *The Career Development Quarterly*, 66. <https://10.1002/cdq.12119>
- Sambamurthy, V, Bharadwaj, A. ve Grover, V. (2003). Shaping agility through digital options: reconceptualizing the role of information technology in contemporary firms. *MIS Quarterly*, 27(2), 237-263. <https://10.2307/30036530>
- Santana, M. (2017). Digital entrepreneurship: Expanding The economic frontier in the Mediterranean, European Institute of the Mediterranean (IEMED). Erişim Adresi <http://www.iemed.org/publicacions-en/historic-depublicacions/papersiemed/20.-digital-entrepreneurship-expanding-the-economicfrontier-in-the-mediterranean>
- Savaşçı U. ve Yıldırım, H. M. (2021). Destinasyon imajı ve algılanan riskin, davranışsal niyete etkisi: Bodrum örneği. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 4(2), 115-134.
- Sultana, R. G. (2012). Career management skills in Europe: A critical review. *Journal of Education and Work*, 25, 225–248. <https://10.1080/13639080.2010.547846>
- Şeşen, H. ve Basım, H. N. (2012). Demografik faktörler ve kişiliğin girişimcilik niyetine etkisi: Spor bilimleri alanında öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 12(Özel sayı), 21-28.
- Thompson, E. R. (2009). Individual entrepreneurial intent: Construct clarification and development of an internationally reliable metric. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 33(3), 669-694. <https://10.1111/j.1540-6520.2009.00321.x>
- Turban, E., Leidner, D., McLean, E. ve Wetherbe, J. (2008). Information technology for management: Transforming organizations in the digital economy (6. Baskı). WileyPLUS, Hoboken, NJ, 4.
- UNESCO (2020). Institute for Statistics 2020.
- Ünal A, İntepeler, S.Ş., ve Öncü, Y. A. (2018). Nursing doctoral students views about career planning and research priorities. *Acta Paul Enferm.* 31(5), 525-34. <https://10.1590/1982-0194201800073>
- Vasconcellos, V. (2015). Antecedents and consequences of career and organizational future expectations. *University of Brasilia*, Brezilya.
- Vejayaratnam, N., Paramasivam, T. ve Mustakim, S. S. (2019). Digital entrepreneurial intention among private technical and vocational education (TVET) students. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 9(12), 110–120.
- Younis, H. A. (2018). *Factors that Drive Qatar University students to digital entrepreneurship in Qatar: Motivational factors identification*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Qatar University.
- Watson, M. ve McMahan, M. (2020). Career assessment and creativity: potential complementarity or a contradiction in terms?. *British Journal of Guidance & Counselling*, 48(1), 40-51, <https://10.1080/03069885.2018.1476835>
- Wee, C.-H., Lim, W.-S., Lee, R. (1994). Entrepreneurship: a review with implications for further research. *Journal of Small Business and Entrepreneurship*, 11(4), 25-49.
- Whitfield, E. A., Feller, R. W. ve Wood, C. (2009). A counselor's guide to career assessment instruments (5. Baskı). Broken Arrow, OK: National Career Development Association.

- Zaheer, A. ve Zaheer, S. (1997). Catching the Wave: Alertness, responsiveness and market influence in global electronic networks. *Management Science*, 43(11), 1493-1509.
- Zellweger, T., Sieger, P. ve Halter, F. (2011). Should I stay or should I go?: Career choice intentions of students with family business background. *Journal of Business Venturing*, 26(5), 365-377.
- Zenebe, A., Alsaaty, F.M. ve Anyiwo, D. (2018). Relationship between individual's entrepreneurship intention, and adoption and knowledge of information technology and its applications: an empirical study. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 30(3), 215-232. <https://10.1080/08276331.2017.1397441>